

28. VEEBRUAR

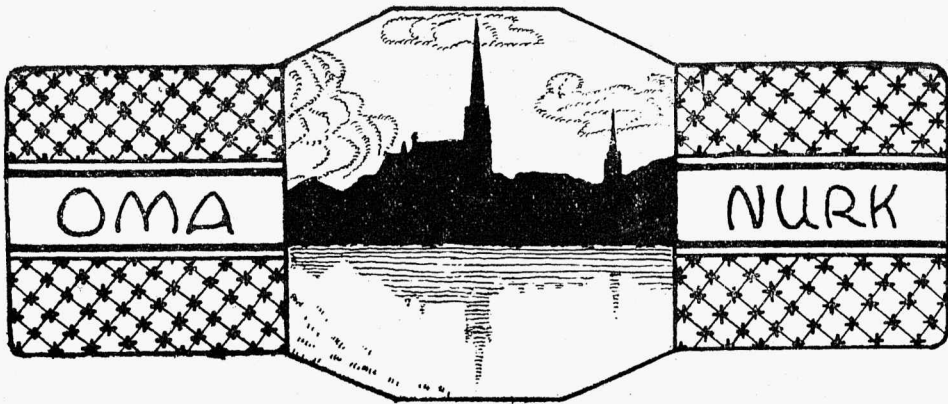
1924.

III AASTAKAIK

Kahe tiivulise võitlus õhus.

Hiiglasuur kondor tungis Indias Inglise sõjalennukile ägedalt kallale, jättes kuulmātu julguse eest — elu ohvriks.

EESTI PÄÄLINN TALLINN.

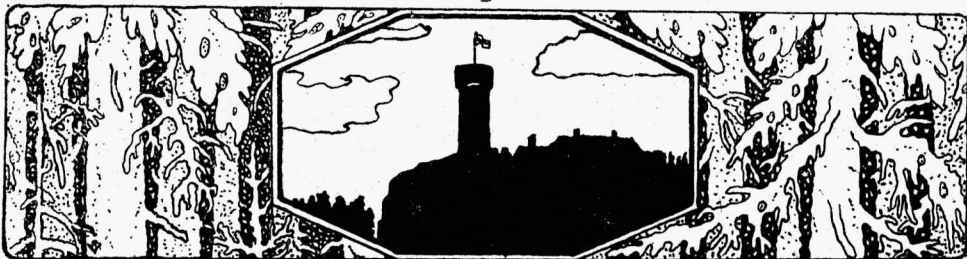
Linda Greenberg.

Õeldakse, et ei olla närusemaid päälinnu Euroopas, kui Eesti päälinn Tallinn ning Leedu päälinn Kovno. — Arvan, et need, kes seda ütlesid, olid väljamaalased — vähemalt südames. Muidugi, on siin ka puuduseid, kuid ei usu, et on ükski päälinn nendeta.

Tallinnas leidub väga palju armsaid kohti. Ning kui veetlev on ta ümbrus! Suvel pühapäeva hommikutel ruttavad määratud inimparved Tallinnast välja. Küll mootorpaadil, trammil, autodes, ratastel ehk koguni jala. Kõik lähevad vabasse loodusse nädala jooksul kogutud tolmuga välja hingama ning silmitsema loodust, lilli ning rohelist metsa, mida paljud ei saa näha tervel nädalal. Sest meie kallid Tallinn palaval suveajal kosutust ning karastust küll ei paku: selleks on siin liig palju vabrikuid, mis oma suitsuga õhku rikuvad. — Kuid ka nende eest on hooletsetud, kes linnast välja ei saa min-

na. Harju-, Viru- ning Rannamäel on meelitavad pingid istumiseks ning looklevad teerajad jalutamiseks. Ilusate ehituste ning vanade mälestusmärkide poolest on Tallinn rikas, mis elanikkudele uhkuseks ning võõrastele vaatamisväärt. Tallinnast välja viivad neli suurt maanteed, Tartu, Narva, Pärnu ja Baltiski maanteed. Ka talveõhtutel on Tallinn kena. Siis säravad kaupluste vaateaknad heledas tules ning mööda tänavaid kihutavad omnibussid ning autod: suured tulesilmad eesmõnel koguni kaks — nagu suured kollid edasi-tagasi. Ning uulitsatel liigub rahutu rahvahulk. Hää on siis lasta end massist edasi viia, isegi silmi kinni pigistades ja ei millegi päale mõteldes.

Armastan Tallinna, sest ta on mu kodulinn, ning ei kujuta ette, et võiksin viibida eemal Tallinnast pikemat aega.

Nr. 6. Vastutav toimetaja: M. Nurmik. 1924.
Tegevad toimetajad: A. Oengo-Johanson ja J. Neggo-Vössokotsky.

Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

Toimetus ja talitus: Tallinn, Pikk tän. 2 (Päevaleht). Kõnetr. 17-96. Toimetuse kõnetunnid teisipäeviti, neljapäeviti ja reedeti kella 2—3.

Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid ja „Päevalehe“ tellimiste vastuvõtjad.

Tellimishind: kuus postiga 60 mk., veerandaastas 180 mk., poolaastas 360 mk., aastas 720 mk.

Üksik number 15 mk.

BESSARAABIA.

Rich. Roht.

eg kaob ja muutub, tuues uusi sündmusi, muljeid ja meeleolusid, viies seda, mis olnud, ikka kaugemale minevikku. Ikka kaugemale minevikku hakkab nende ridade kirjutaja meeltes kaduma ka see ajajärk elust, mis möödus all lõunas, Bessaraabias. Bessaraabia on käesoleval ajal tähtsaks poliitiliseks teguriks, teda nimetatakse tihti ajalehtede veergudel. Nimelt vaidlevad ta pärast Venemaa ja Rumeenia, kuna ta enne Vene revolutsiooni kuulus Venemaale, nüüd aga on liidetud Rumeenia külge. Rumeenia saatis omad väed Vene suure languse ajal, enamlaste võimule pääsemise järele, Bessaraabiasse ja pole sest ajast neid säält ära toonud. Enamlased on seda aga järeljätmatult nõudnud, millest ka lahkamatu tüli Vene ja Rumeenia vahel. Bessaraabia pärast on loodud terved poliitilised orientatsioonid Ida-Euroopas. Rumeenia on ainult Bessaraabia pärast

Venemaa vastane ja otsib endale liitlasi Venemaa vastu. Sellest ta sõprus Poolamaaga ja soov lähematesse sidemetesse astuda Balti riikidega, kes kõik Venemaa kui alalise ähvardajaga arvestama peavad.

Nii on Bessaraabia-küsimus kaudselt seotud meiegi poliitikaga — ja, võib olla, sugugi mitte väga kaudselt. Kuidas Rumeenia ja Venemaa vahekorid Bessaraabia asjus kujuneb, kajastub meiegi vahekorras Venemaa. Jääb Bessaraabia Rumeeniale edasi, siis ei jäta Venemaa kahtlemata mõtteid teda kord tagasi saada, nagu ehk liiguvad tal mõtted kord tagasi saada ka teisi omi endiseid piirimaid. Viimaste hulka kuulume ju ka meie. Ja see seob meid tihedasti Bessaraabia-küsimusega ning paneb Rumeenia riigi meiega ühesugusesse seisukorda Venemaa vastu. Bessaraabia tagasilangemine Venemaale paneks aga Rumeenia jälle omakorda teda tagasi ihkama. Nii saab Bessaraabia arvatavasti kauaseks tüliõunaks olema Vene ja

Rumeenia vahel — ja meie saatus on sellega ligidalt seotud.

Osalt need poliitilised küsimused, mis Bessaraabia nime nii esile kisuavad ja teda meiega ühendavad, kuid osalt ka isiklikud meeleolud, elustatud ülalnimetatud asjaoludest, sunnivad mind kirjutama oma mälestustest Bessaraabiast, ilusast, omapärasest maast, millel ja mille ümbruses ma ilmasõja ajal elasin ja tegutsesin rohkem kui aasta.

Suvel 1916. a., kunas teenisin ohvitserina Vene sõjaväes Veliikija Luki linnas, Pihkva kubermangus, astus Rumeenia liitlaste poolt ilmasõja tegelaste hulka ja see suur poliitiline sündmus tõi pööre ka minu saatusse: järgnes meie reservis seisva väeosa lõunasse saatmine uuele väerinna.

Augustikuu keskel (vana kalendri järele) algas meie sõit esheloniga lõunasse. Veliikija Lukis oli juba kaunis kõva sügis: vihmad, pori ja langevad lehed. See pisikene Vene linnakene oli halliks ja õudseks muutunud oma ühetooniliste majadega, kasimatusega ja osalt sillutamata uulitsatega. Ses suhtes oli rõõm talt lahkuda. Kahju oli ainult sõita kaugele ära Peeterburi ja kodumaa lähedusest, kus siiski öö-päevase sõidu järele mõnikord käia sai.

Sõit esheloniga on asi, millest mittesõjaväelasel aimu ei ole. Eshelon — on teatud sõjaväeosa rongil. Terve pataljon näiteks rongil — on eshelon. Rügement annab juba mitu rongitait — mitu esheloni. Lühidalt, eshelon on sõjaväerong, kuhu ei kuulu midagi päälle teatud väeosa inimeste, varanduse ja loomade. Vene eshelonides oli harilikult üks klassivagun ohvitseridele, „teplushkad“ (köetavad kaubavagunid) sõduritele ja lihtsad kaubavagunid hobustele ning väeosa varandusele.

Vene eshelonid ei liikunud kunagi nii kiiresti kui reisijaterongid, mõnikord jäid nad kiiruses isegi kauba-

rongidest maha. Sõit Peeterburist Odessa kestis rahu ajal kiirrongides umbes 24 tundi, sõja ajal juba kolm ööd-päeva. Kuid meie tookordne sõit Veliikija Lukist (nii siis umbes Peeterburi kaugusest) Odessa kestis eshelonis ligi kaks nädalat! Kui arvatakse, et oli see aga küll üks piin, siis ei jaga ma seda. Ilmasõda õpetas mustlase-moodi elama. Alalised ametisõidud, komandeerimised, väeosade ümberpaigutamised harjutasid raudteesõidu päälle vaatama kui spordi päälle. Kolm, neli ööd-päeva sõita oli siis tühine asi. Ja mõnikord tuli seda teha oludes, kus magamise päälle mõteldagi ei saanud — hää, kui sai kusaagil istuli paar tundi tukkuda.

Sõit esheloniga oli aga sarnaste sõitude kõrval toredusasi. Sul oli klassivagunis oma koht, kuhu „dentsik“ (soldat-teener) sulle korraliku aseme teinud su tekkidest ja patjadest. Sääli puhkasid sa päevade kaupa teenistusest, pikutasid omal asemel romaan peos ja pabeross palges, kuna aknast lendasid mööda võorad maastikud, linnad ja rahvad. Sarnase sõidu kestvus ei teinud tüli — vastuoksa, tahtsid, et ta niipea ei lõpeks. Pääaegu igas vaksalis peatus rong tublisti — kus pool tundi, kus tunni, kus ka kaks, suurtes vaksalites mõnikord ilmatu aja. Põhjus: raudteeliinide tegevuse ülikoormamine. Sarnastel pikkadel peatustel jätkus aega käia võorastes linnades, süüta, end ümbrusegagi tutvustada. Oli huvitav, hooletu ja vähe laisk elu. Minu armsamaks spordiks sai lõpuks istuda vaguni trepil, jalad trepilaua pääl, ja nii sõita, raamat pihus. Vaguni aknast polnud küllalt laialdast pilku, ka oli õhk sees raske ja soe. Mäletan, et tihti olin hädas, mida nautida, kas romaani või möödalibisevaid maastikke.

Kui jõudsimme Ukraina piirkonda, kadus porine ja vesine sügis, asemele tuli ilus, soe, mõni päev koguni kuum hiljssuvi. Mida kaugemale lõunasse, seda rohelisemaks läksid

puud, palavamaks päike. Põhjamaise madala halli taeva asemele tuli kõrge roheline lõunamaine taevas. Valgete nägudega luitunud riietega inimeste asemele päevitanud nägudega, tõmmukas, värvilistes riides rahvas. See oli miniatüürne reis põhjast lõunasse. Peagi hakkas puuvilja rohkus end tunda andma. Kõige esiteks tulid suured lihavad pirnid,

Odessas peatusime paar nädalat. See oli ilus ja suur linn (pärastpoole tuli mul temas veel palju elada). Laiad puhtad asfalteeritud või tahutud kividest uulitsad, akaatsiatega kõnniteede ääres. Palju toremaid kafeesid, suured viiekordsed majad, liftid, tramm. Odessas oli täieline soe suvi. Veliikija Lukis tuli sinelis käia, siin aga kõige õhem suvi-

Bessaraabia härjavankrid.

õunad ja ploomid. Siis hakkasid tulema arbuusid ja meloonid. Lõpuks viinamarjad. Esiteks sai neid ostetud kaali raha eest. Pärastpoole läksid nad aga nii odavaks ja neid oli nii palju, et nendega enam midagi teha ei jõudnud. Igas vaksalis ootas kari müüjaid, kes eshelonide vahel hääd äri tegid.

Lõpuks, kord öösel, saabus Odessa. Mäletan, kuidas kusagil jaamas päeval silmasin eemal silmapiiril merd. See oli Mustmeri. Öösel paisitis ees tuledemeri — Odessa. Vaatasin taeva: Suur Vanker oli väga madalale väjunud, palju madalamale, kui meil kodumaal.

munder välja otsida. Tookord, kui ma ei eksi, oli Odessas ligi kaheksasadatuhat elanikku, teda kutsuti oma ilu, puhtuse ja röömsa elu pärast Venemaa Pariisiks. Oli suurem jagu ta elanikke tõmmuverelised, prantslaste moodi. Kohvimajad asusid, nagu igal pool lõunamaadel, rõdude all väljas uulitsal, nii et võisid istuda butvaaril ja süüa ning juua.

Meie väeosa ootas käsku edasi sõita, teha põlnud midagi. See oli iseloomulik tolles elus, et homse päeva kohta midagi ei teadnud. Sõites Veliikija Lukist välja, ei teadnud meie kogu tee, kuhu meid määratakse või kus peatume. Nüüd seis-

tes Odessas, puudus iga teade, mis meiega ligemal päevil tehakse. Kas saadetakse pea edasi, kuhu, — sellest polnud meil aimu. Olin selle eluga juba harjunud. Närvide pääle see enam ei käinud. Mäletan, et otisin Odessas endale ilusat tuba, ja kui olin sinna põhjalikult sisse kolunud, tuli kolmanda päeva lõunal teade (hommikul ei teadnud veel midagi), et pärast lõunat kell 5 sõidame Odes-

sast välja. Ühe tunniga tuli kokku panna kraam, rügementi minna ja säält vaksali. Alati oli see nii.

Alles teel saime teada, et meid on määratud Bessaraabiasse Reni linna, Rumeenia piirile, kuulsa Donau jõe ääre. Esiteks liikusime põhja poole tagasi, kuni saime Bendery linna. Säält hakkas meie rong jälle alla lõunasse tagasi sõitma ja avas meile peagi Bessaraabia südame.

(Järgneb.)

METSAVENDLUS.

A. Herbert'i jutustus.

Tõlkinud V. V a h t e r.

Vii maks oneti pääsis ta nobedail suuskil libiseva tagaajaja käest, ja laskus väsinult suure kuuse juurtele, mille lumega koormatud oksad varjasisid teda valge, tiheda telgina. Pöder lamas, sirutades väsinud jalgu, ja sarnanes mingisugusele kummalisele ürgelajale, teadmata kombel siia eksinud ammu-möödunud aegist.

Korruga tungis läbi kristall-selge taliõhu veniv, nõrk, kuid lakkamatu hääl, lähenedes ja paisudes iga silmapilguga. Pöder kargas jalule: ta teadis väga hästi selle hääle tähendust. Lähenesid hundid, ulgudes

vastastikku. Nende ulumine kostis igast küljest.

Kohkunud looma süda värises, täitudes meeletu hirmuga. Näljase hundikarja segane ulumine muutus varsi kohutavaks sõjahüüuks, kutsuvas tapmisele.

Põdra elu rippus uuesti juuksekarval.

Oleks ta võinud kogu aja joosta pehmet, puie all lebavat lund mööda, oleks tal veel võimalusi olnud pääsmiseks: külmamata lumel jookseb põder väledama hallinahkse röövli eest. Pääle selle, kuigi väsinud ja aetud, oli ta siiski mõned penikoormad hundikarjast ees. Kuid võrreldes hiiglasuure kerega on põdra kabjad

uskmatu väikesed; habras lumekooruke kannab hundi, isegi mitu, kuid puruneb suure looma kapijade all, — ja siis on kõik eeldused tagaajajate pool.

Pöder tundis väga hästi huntide tegutsemisviisi. Nad jälgivad kaua suuremat looma; siis ennetab teda suurim neist, sööstab talle vastu, samal ajal põigates tema kabia ja sarvehoope; teised, vähem tugevad, püüavad rebida hammastega oma ohvri tagujalgade sooni.

Väsinud põder tõusis jalule; surmahirm pimestas tema silmi, surus tema kõri, ent ta jooksis hobuse kiirul, püüdes valida teed. Aegajalt kohtas ta sügavaid lumehangi, takistavaid läbipääsmatu müürina tema jooksu, ajuti jälle vulises lumekoorukese all vesi, sundides õnnetus looma pöörama teelt. Pöder, kellele harilikul käigul suuremadki metsarägastikud muret ei tee, tundis nüüd oma abitust.

Põdra eluvõime kahanes iga minutiga, iga raske hingetõmbega. Sügavasse lumme peidetud mädanenud puujuured, näis, püüdsid tabada teda; puieoksilt langes tervete puhmastena lumi, raskendades näha õiget teed. Näis, nagu oleks kõik tema kodumets ta vastu tõusnud, et anda teda vaenlaste kätte.

Oli väga valge. Taevast paistis täiskuu. Lumel sirutusid pikad puievarjud. Joosta oli kergem. Pöder aimas instinktselt, et oli sattunud mingisugusele jalgteele. See oli trapperi*) jalgrada, märgitud tähistega puudel. Kord, tungides läbi tiheda rägastiku, tundis põder, et tema esimene jalg sattus püünisesse. See oli ilvese püümis, ent tema paelad ei suutnud pidada suurt looma ja katkesid.

Ulumine kostis kordkorralt lähemal...

Pöder kuulis, kuidas hundid talle

järele jõudsid, suured, tugevad; neid oli kümme, kaksteist, mitte enam, sest Aljaska hundid ei kogune sarnastesse suurtesse salkadesse, mil-liseid moodustavad nende Vene vennad. Nad tormasid kiiresti lund mööda ja nende käpad müdisesid lumekoorukesel.

Pää selga visates jooksis põder raskelt hingeldades, otsekui nuttes. Meeleheitlik põgenemine muutus mingiks mehaaniliseks liikumiseks; ta oli surmale mõistetud ja teadis seda: teda jälgis ju niipalju hunte! Värske jõuga oleks loom nendega veriselt võidelnud oma teravate kapijade ja vägevate sarvedega, nüüd puudus aga jõud vastuhakkamiseks.

Korraga võpatas põder: ta nägi millegi kullakarva läiget läbi raagus puie viirastuslike kogude. Ta jõud elunes.

See „midagi“ oli vist sama kohutav tulitont, mille eest ta pages suvel. Siis kartis põder teda, nüüd mitte. Tulitont ilmus, et päästa teda. Kui vaid põdral õnnestaks kannatada tema tuliseid pisteid, mööduda tema hüplevaid leeke, pääseda teispoole tema piirkonda, oleks ta ehk lipanud vaenlaste käest. Hundid ei julgeks mingi hinna eest seista silm-silma tulega. Nende julgus ei oleks seda kannatanud.

Suure puudesalga all, millesse oli raiutud jalgrada, seisis jämedalt ehitatud palkmaja. Palgivahed olid topitud sambla ja mullaga, väikesest plekk-korstnast tõusis sinkjas suitsurõngas. Maja alumisi palke kattis külma kaitseks mullakord. Aken, milles tükike küünlarasvaga imbutatud lõuendit asendas klaasi, oli samuti piludeta.

Mõne jala kaugusel majauksest lõomas suur tuleriit, mille paistel kuivasid igasugu metsloomade — rebaste, nugiste, saarmate nahad. Ilves, alles nüülimata, rippus puot-sas, jäätanud ja härmane.

*) Trapper — kütt Ameerika põlismetsades.

Majauksele ilmus nahkadesse riietatud inimgogu, ja tuleriida verevääläige andis trapperi kotkanäole erilise metsiku ilu.

— To-ho, — lausus ta valjusti, — to-ho! — ja ehmus ise, oma häälekõla kuuldes.

Mitu pikka kuud viibis ta üksinda

metsas, ja tema oma kõnegi näis talle kummalisena. Liikus too inimene hääletult, nagu metsloomadki, keda ta jälgis. Ükshaaval vallandas ta nahad laudadelt ja kastidelt, millele nad pingutatud, et kokku ei kuivaks, ja kandis maija.

Üksest välja tulles viskas trapper sütele sületäie oksa, lihtsalt soovides, et sädemed keerleksid kuldse mölluna. Iga öö tegi ta nii.

Pöder jooksis valguse poole. Ta teadis nüüd, et see pole metsapõlemine, vaid midagi muud, mil ühist kahealgiste olevustega, kes hävitavad tema suguvendi. Kuid inimene oli vähem hirmutav, kui see saatus, mis jälgis teda kohutava ulumisega.

Trapper tardus ukسلävele, hoides püssi laskevalmis. Seni põlnud ta kordagi kuulnud nii lähedal hundi-karja süngest sõjahüüdu. See ulumine tekitas temas tahtmata kartust, sundis tarduma verd. Ta tundis end vankumatuna, kuigi samal ajal mõjus sünges hääls, toodud öötuule puhanguiga, halvavalt ta erkudele. Õnneks leekis tuli eredamalt. Ta sules ukse.

Korraga paistis puie udusest tihnikust suure looma kogu. Ta taarus abitult küljelt küljele ja tema vilistav, raske hingeldamine kostus läbi vaikse õhu. Ajuti taarus tuhm siluett eriliselt märgatavalt, peaaegu langedes, siis tõusis uuesti ja liikus vaevaliselt edasi, ikka valguse poole. Trapper jälgis kogu ja ei suutnud silmi pöörata lähenevalt loomalt.

Otseteed maja juure jooksis loom, nagu otsides inimeselt seda kaastunnet, mida keelas talle mets. Põdra haledad, aukuvajunud silmad vaatasid teras-hallidesse silmadesse, pärani kistud neid vallanud imestusest. Neljalalgse silmis peegeldus härras palve...

Otse küti püssi ees oli hiigla tagavara põdraliha, tagavara, mida jätkuks mitmeks kuuks. Ent hääletult pani inimene püssi siledaks tallatud

mullale, mis moodustas tema majas põrandad.

— Pole viga, sõber, pole viga, — lausus ta surutud häälel, jättes puutumata enda suurt võõrast, kes seis- sis tema ees. Kütt kartis hirmutada teda.

Pöder toetus raskelt seina vastu ja laskis pää vajuda. Tema suured sarved kerkisid otsekui müür vaevalt liikuvate kõrvade üle. Terve aurupilv hõljus ta kohal. Ja korraga, otsekui jõetu kauem taluda rasket keha, nõtkusid põdra jalad — ja suur loom laskus lumele.

Hoidudes teda ehmatamast, lähenes trapper tulele ja viskas kütist juure. Ta toimetas kärmelt, pelates hunte, siis kuulatas. Vaikus. Hundi-kari jooksis mööda, kartes tuld. Nüüd valitses ümberringi pimedus, külma põhjaöö vaikus. Kuskil mujal maailmas ei ole sarnast pühalikku vaikust...

Kogu öö hoidis inimene tuld, kogu öö magas põder, nagu magavad väsinud sõjamehed, ja uneles lumisel asemel suvest.

Paaril korral hiilis trapper oma külalise lähedusse, et vaadelda teda. Eales põlnud ta näinud sarnaseid suurepäraseid sarvi, mis jõudnud kõrgemale arenemistipule, nagu ütles talle kogemus. Kogenud silmaga mõõtis ta nende suuruse, luges nende harud, — üldse kaks-küm-mendkaheksa: viisteist paremal, kolmteist vasakul. Päälegi olid nad suurepärase ehitusega, teravad, siledad. Kui trapper oleks omanud selle raske trofee ja viinud lähemasse kaupapunkti, oleks esimene ülesostja kõhklemata maksnud talle sada dollarit, isegi rohkem. Need sarved võiksid auga ehtida parimat New-Yorgi spordiklubi.

Nüüd aga, silmitsedes põdra longus pääd, tundis trapper imelikku hellust. Ta ei aimanud, et see seemine tung hellus on, sest sarnased tundmused leiavad harva aset küti südames. Ta oli tapnud enda elus

lugematu arvul loomi, nüüd aga helutas teda nii imelisel kombel põder, kes usaldunud temale, otsinud temalt nii julgelt abi. Sündis imelik, uskmatu asi. Jutustaks keegi teine talle seda, trapper oleks naernud: tema ees lamas põder, vist seesama, keda ta jälginud kogu päev suuskadel.

Ja trapper aimas millegipärast, et ta eales enam ei söanda tõsta kätt ühegi põdra vastu: metsa vendlusäädus oleks keelanud talle seda. Ta oli mitmel korral olnud surma suus, pääsedes vaid võõra abiga, ning tunnustas nüüd erandlisi sümptomeid, mis ühendanud tol ööl suurt looma temaga.

Öö möödus. Koidupuna äratas metsa. Kerged purpurroosad pilved liuglesid hommikutaeva. Kristalises õhus seisis raagus puude sünged kogud. Õine uduline trapperi jalgrajal hargnes jäise mägedetuule puhanguil. Katusele sadas peent lumepuru, kattes põtra, kes endiselt uinus sulutud ukse lähedal.

Üks tuulehoog, ägedam teisest, vihises üle katuse. Plekne ahjukorsten liikus oma asemes ja veeris otse magava põdra pähe, äratades teda. Ta oli silmapilkselt jalul, valmis põgenemisele.

Ühe silmapilgu seisis ta kivise raidkujuna, tõstes oma ümarat nina. Ere hommikuvalgus kuldastas ta pääd,

joonestades tema massiivse keha meeldivaid kontuure. Siis valdas aimdus millegi nägematu juuresolekust tema väsinud pääaju: ta näis kohkuvat inimese lähedusest. Märgatav hirmujudin jooksis üle ta keha ja suurt ringi tehes pistis põder jooksma.

Trrah! Päratud sarved tõugahtusid vastu majanurka. Vasak neist vankus nagu haavatud kotkas, ja langes lumme. Lähenes sarvevahetuse aeg ja hoobid, mis sarved looma meeletul põgenemisel saanud, kiirendasid ainult looduse nõudeid.

Põder raputas ponnistades pääd: ta tundis temal elvusetat raskust. Ja sääli libises ka teine, parempoolne sarv hääletult selja kaudu alla. Nüüd sööstis suur põder halli viirastusena metsa pimedusse ja kadus peagi tema vaiksesse tihniku.

Majauks avanes, eemaldades tema ette tuisanud lund. Trapper, valmis minema oma igapäevsele käigule mööda pikka jalgteed, et vaadata püüniseid, heitis pilgu kohale, kus äsja lamanud põder. Ta märkas lumel lamavaid hiiglasarvi. Ta lähenes, tõstis nad üles, sõrmitse otsekui valatud sarveharusid ja vaatles neid meeleldi.

„O-o!“ lausus ta viimaks. „O-o!“

Ja selles kummalises hüüatuses kõlas häämeel, imestus ja... tänu.

MÕNDA FÜÜSIKAST MEELELAHUTUSEKS.

Toimetab Jursi Sander.

3. Ülesanne, mida ei tohi naljaks pidada.

Kui raudteerong tossab Tallinnast Tartu, missugused selle rongi täpid liiguvad siis Tartust Tallinna suunas?

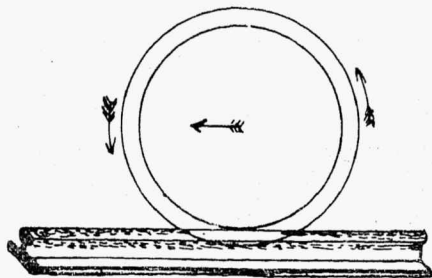
Igal hetkel on igal vagunil neli ehk isegi kuus säärast täppi. Kus nad siis on?

Teie teate muidugi, et raudtee rastatel on ümberringi väljaulatav äär. Ning vaadake, kõige alumisem selle ääre täpp ei liigu rongi sõidu ajal sugugi mitte edasi, vaid tagasi.

Selles on kerge jõuda veendumusele, kui teha järgmine katse:

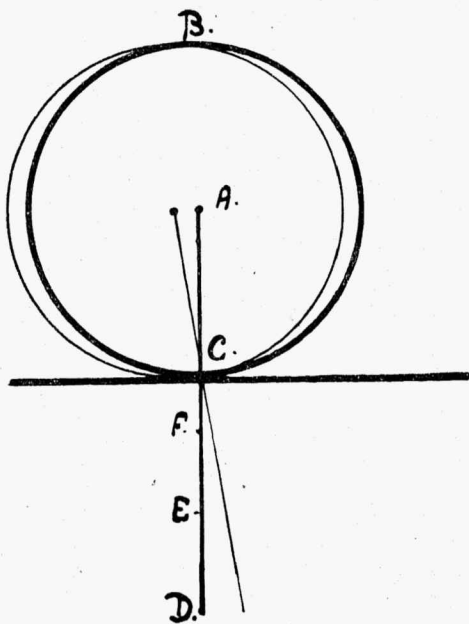
Võtke viiepenniline metallraha ja

1. ja hakkate teda veeretama paremalt vasakule poole, siis liiguvad tiku väljaulatava otsa täpid F, E ja D mitte edasi, vaid tagasi. Mida kaugemal on täpp raha äärest, seda silmanähtavamalt liigub ta raha veeretamisel tagasi.

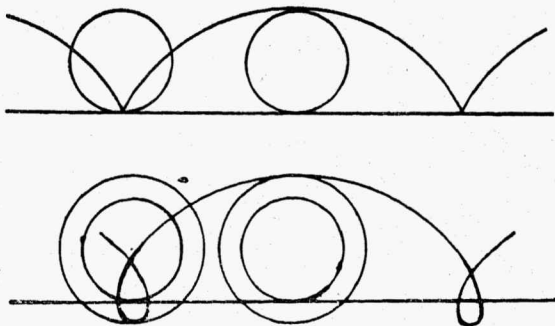

Joonis 2.

Raudtee ratta väljaulatav äär on samas olukorras, kui väljaulatav tiku ots meie katses. Ning teid ei tohi imestada, et kiirelt edasitormaval rongil on täppe, mis liiguvad mitte edasi, vaid tagasi.

Joonis 1.

Joonis 3.

kinnitage selle külge vahaga tikk nii, et ta puudutaks raha diameetrit mööda ning ulataks kaugemale üle ääre.

Kui nüüd asetate raha laua äärel, nii et tiku väljaulatav ots vabalt võib liikuda, nagu näidatud joonisel

Tõsi, see tagasiliikumine kestab ainult äärmiselt väikese osa sekundist. Ent siiski, kiirelt edasitormaval rongil on mõnes täpis siiski olemas liikumine vastaspidises suunas, kuigi see tõsiasi käib risti vastu meie harilikule ettekujutusele.

Jack London.

III.

Võimas metsloom.

Metsloom Buckis oli tugev ning veokoerte karedais elutingimuses kasvas ta iga päevaga. Kuid see oli varjatud kasvamine. Uued võimed andsid talle võimu ning enesevalitsuse. Tal oli liig palju tegu kohanemisega uutest elutingimustest ning sellepärast ei otsinud ta mitte tülid, vaid katsus sellest hoiduda, kus aga võimalik. Kindel ettevaatlikkus iseloomustas nüüd ta ülalpidamist. Ta ei teinud midagi järelmõtlemata ega ülepeäkaela; ning kibedasti vihates Spitzit ei näidanud ta ometi sallimatust, vaid hoidus igast haavavast teost.

Kuid Spitz, vastuoksa, võib olla sellepärast, et ta aimas Buckis kardetavat võistlejat, ei jätnud iialgi kasutamata võimalust, et näidata hambaid. Isegi oma moe, ärritada Bucki, jättis ta, püüdes alati alata riidu, mis lõpeks surmaga ühele neist. See oleks juhtunudki varsi, poleks see olnud soovimata juhtumus. Ühe päeva lõpul jäid nad laagrisse süngi, halba kohta Le Barge järve kaldale. Vaevalt võis olla midagi halvemat. Seljataga kerkis püstloodis kaljusein ja Perrault ning François olid sunnitud tule tegema ja magamiskotid laotama otse järve jääle. Telgi jätsid nad maha Dyeas, et oleks kergem liikuda. Mõned puutükid soen-

dasid neid oma tulega, mis sulatas läbi jää ning jättis nad pimedasse sööma.

Buck tegi endale pesa päris kaljuveeru alla. Nii mugav ja soe oli sääil, et ta puges väga vastumeelselt välja, kui François hakkas välja jagama kala, mis ta tule kohal sulatunud. Kuid lõpetades söögi ning tulles tagasi leidis ta, et pesa oli ära võetud. Hoiatav urin teatas, et õiguserikkuja oli Spitz. Ehk Buck küll oli seni hoidunud kaklemisest vaenlasega, kuid see oli siiski liig. Metsloom temas hakkas märatsema. Ta kargas Spitzit kallale vihaga, mis imestas neid mõlemaid, iseäranis Spitzit, sest tal oli tekkinud Buckist arvamine, kui ebaharilikult tagasihoidlikust koerast, kes suutis oma õigust kaitsta ainult suure kogu ja kaalu tõttu.

Ka François oli imestunud, kui nad lõhutud pesast välja sööstsid ning kui ta tülid põhjust aimas. „A—a—ah!“ karjus ta Buckile. „Anna talle tublisti, anna talle, varganäole!“

Spitz oli niisama valmis. Tulise vihaga ulgus ta, kareldes ringi, et leida parajat momenti kallaletungiks. Mitte vähem ei olnud Bucki viha, kui ta niisamuti parajat võimalust otsis. Kuid juhtus midagi ootamatut, midagi, mis lükkas nende võitluse ülemvalitsuse pärast kaugele

tulevikku; enne seisis neil veel ees hulk miile rasket vedu.

Perrault'i vandumine, kaika hoopide kõla vastu kondiseid kehi ning kriiskav valukisa teatasid võitluse katkestamisest. Laagri ajasid korraga äreveile hiilivad kogud — ligi sada klutist nälgitud elukat kuskilt indiaanlaste külalt olid tunnud laagri lõhna. Kuna Spitz ja Buck kisklesid, ronisid nad laagrisse, ning kui mõlemad mehed kaigastega neile kallale läksid, näitasid nad hambaid ja hakkasid vastu. Toidu lõhn oli nad hulluks teinud. Perrault leidis ühe päädpidi toidukastis. Raskelt laskus kaigas kõhnadele ribidele ja toidukast kukkus ümber. Silmapilk oli paarkümmend nälgitud looma kohal ning ahmis leiba ja liha. Asjata tagus kaigas. Nad hulgusid ja haukusid hoopide saju all, kuid siiski rabelesid niikaua kuni viimane raasuke oli õgitud.

Vahepääl ronisid pesadest välja imestunud veokoerad, kuid ainult selleks, et julmade sissetungijate kätte sattuda. Iialgi ei olnud Buck näinud sarnaseid koeri. Näis kui tahaks nende kondid naha läbi torgata. Nad olid peaaegu luukered, kaetud takerdunud lahtise nahaga, põlevate silmade ja ilaste kihvadega. Kuid näljahullustus tegi nad hirmuäratavaks, võitmatuiks. Ei olnud abinõu nende vastu. Veokoerad suruti esimese kallaletungiga vastu kaljuseina. Bucki kallal oli kolm klutist, ning minuti pärast olid ta pää ja õlad kondini lahastatud. Müra oli kõrvulukustav. Billi karjus nagu harilikult. Dave ja Solleks võitlesid vahvasti külge külje vastu, vere joostes paaristkümnest haavast. Dsho hammustas kui kurat. Korra haarasid ta hambad vastase esimese jala ja vajusid ragisedes läbi sellest. Pike, tige, sööstis ühe vigase kallale ning murdis selle kaela kiire pigistuse ja tõmbega. Buck haaras vahutaval vastasel kõrist kinni ja hammaste vajudes läbi tuiksoone purs-

kas talle verd ojana vastu. Soe vere maik suus äratas temas rohkem metsikust. Ta tormas teisele kallale ning samal ajal tundis hambaid enda kõrisse vajuvat. See oli Spitz, kes äraandlikult külje päält kallale tungis.

Puhastades osa laagrist, ruttasid Perrault ja François päästma omi koeri. Näljaste loomade metsik laine taganes nende ees ja Buck raputas enda vabaks. Kuid see oli ainult üheks silmapilguks, sest mehed pidid jälle tagasi minema, et päästa moon, mille kallale klutised koerte juurest pöördusid. Hirmunud Billi kargas läbi metsiku ringi ja põgenes jääle. Pike ja Dub järgisid talle, niisama ka ülejäänud koerad. Buck valmistas hüppama, kui ta märkas Spitz'i, kes tahtis talle kallale karata, silmnähtavalt kavatsedes teda kägistada. Ühe korra langeda jalga-delt — ning tal ei oleks olnud lootust pääseda nende käest. Kuid ta võttis vastu Spitz'i kallaletungi ning järgis siis põgenejaille järvele.

Pärast kogunesid kõik üheksa veokoera ja otsisid varju metsas. Ehk neid küll taga ei aetud, olid nad halvas seisukorras. Ei olnud ühtegi, kes ei olnud haavatud neljast-viest kohast, ning mõned isegi väga raskesti. Dubil oli vigastatud tagumine jalg; Dolly, viimane takerdunud koer, keda toodi Dyeas, oli raskesti haavatud kõrist; Dsho kaotas ühe silma, kuna hääsüdamlisel Billil oli näritud ja ribadeks rebitud kõrv, mispärast ta õõ läbi karjus, halas. Aovalgel kõmpisid nad tagasi laagrisse, kust röövlid lahkunud; mehed olid halvas tujus. Tublisti pool moonatagavarast oli läinud. Klutised röövlid olid närinud katki kelgurihmad ja puldanist katted. Tõepoolest, ükski asi ei pääsenud nende käest, olgu see nii kõlbmata söömiseks kui tahes. Nad olid ära söönud paari François' põdranahast mokkasiine, osa veorihmadest ja isegi paar jalga François' nahkpiitsa. Kurvalt

hakkas ta manama, nähes oma haavatud koeri.

„Ah, mu sõbrad,“ ütles ta mahe-
dalt. „Võib olla, teeb see teid hulludeks koerteks, nii palju haavu. Võib olla, kõik on hullud, kurat võtaks! Mis sa arvad, Perrault, ah?“

Kuller raputas kaheldes pääd. Nelisada miili oli veel Dawsoni ning halb oleks olnud, kui pääseks lahti hullustus koerte seas. Kaks tundi kirumist ja pingutusi, säädsid rakendused korda ja haavadest kangestunud koerad jätkasid teed, rabeledes vaevaselt üle halva teesa. millele nad nüüd saabusid, ning mis nüüd oli raskeim nende ja Dawsoni vahel.

Thirty Mile'i jõgi oli lahti. Tema metsik vesi naeris nende üle ning ainult neelu- ja rahulikumail kohtadel oli jääd. Kuus päeva kurnavat vedu kulus nende hirmsate kolmekümne miili pääle. Hirmsad olid nad, sest iga jalg siin oli hädaohtlik meeste ja koerte elule. Tosin kordi kukkus Perrault teed otsides läbi jää, ning teda päästis ainult pikk ritv, mis ta kandis, sest et see mõigiti üle augu langes. Kuid see oli siiski külm supelus, termomeeter näitas viiskümmend alla nulli, ning igakord oli ta summitud tingimata, tule üles tegema, et riideid kuivatada.

Miski ei kohutanud teda. Sellepärast, et teda ükski asi ei kohutanud, valitigi ta valitsuse kulleriks. Ta riskeeris igaviisi, otsustavalt jättes oma väikese pruuni näo külma kätte hommikuhämarast õhtupimeduseni. Ta liikus piki sünke kaldaid õhukesel jääl, mis paindus ja raksus jalgade all, ning millal nad ei julenud peatuda. Ükskord murdus jää, kelk Dave'i ja Buck'iga langes vette ning poolkülmanult ja pea-aegu uppunult tõmmati nad välja. Harilik tuli oli vajalik, et päästa neid. Paks jääkord kattis koeri ja mehed sundisid neid nii lähedalt

ümber tule jooksma, et leek kõrve-
tas neil karvad.

Teinekord kukkus sisse Spitz, vedades teised järele kuni Buckini, kes jalad tervest jõust vastu ajas, esimesed käpad libedal auguäärel, kuna jää ümberringi õõtsus ja naksus. Kuid tema seljataga oli Dave, kes samuti jalad vastu ajas ning kelgu taga oli François, kes tagasi tõmbas, et sooned aina raksusid.

Jälle murdus jääveer ees ja taga ning ei olnud muud pääsemist — kui üles kaldale. Imekombel oskas Perrault sinna üles ronida, kuna François seda imet palus; ning sidudes kokku kõik rihmad, kelgu veoriistad ja viimse kui tüki nõõri rakendusest, hiivati koerad üksteise järele üles harjale. François tuli kõige viimati kelgu ja koorma järele. Siis hakati otsima allalaskumise kohta; allalaskumine sündis tingimata kõie abil ning õõ leidis nad jällegi jääl, veerand miili edasi kohast, kus nad olid hommikul.

Seks ajaks, kui nad saabusid Hootalinqua, kus hää jää, oli Buck päris otsas. Teised koerad olid samas seisukorras; kuid Perrault ajas neid hommikust õhtuni taga, et võita kaotatud aega. Esimesel päeval jõudsid nad kolmkümmendviis miili Big Salmoni poole; järgmisel päeval veel kolmkümmendviis Little Salmoni poole; kolmandal päeval — nelikümmend miili, mis viis nad tublisti üles Five Fingersi poole.

Bucki käpad ei olnud nii paksud ja kõvad, kui klutiste omad. Ta käpad olid pehmenenud mitme põlve jooksul, sest ajast pääle, kui viimase ta metsikuist esivanemaist taltsutas koopaelanik või mõni vaia-küla mees. Terve päeva lonkis ta valus ning peatusel lamas maas kui surnu. Ehk küll näljane, ei suutnud ta end liigutada, et saada oma portsjoni kala ning François pidi talle kätte tooma selle. Pool tundi hõõrus pääle õhtusöögi François ta käppi ning ohverdas oma mokkas-

siinide sääred, et teha Buckile neli mokaasiini. Sellest oli palju abi ning isegi Perrault pruuni näo sundis Buck ühel hommikul naerule, lamades selili ja vehkides paluvalt

nelja jalaga õhus, kui François unustas mokaasiinid talle jalga ajamata. Hiljem läksid ta jalad jälle kõvaks ning kantud jalanõud visati ära.

(Järgneb.)

LOODUSE IMED.

Toimetanud Jursi Sander.

5. Kera-kala.

Prof. F. Bulleni järele.

ere lugematu hulga elanikkude seas, kellede elu-olu ja harjumusi inime aja kestes on uuritud, võib vaevalt leida iseäralikumat kuju, kui on mitmet seltsi kirjuvärvilistel kera-kaladel (Gymnodontes). Neid leidub suurel arvul troopikavetes kui ka parajas vöös, ent iseäranis arvurikkalt korallirüngaste piirkonnas.

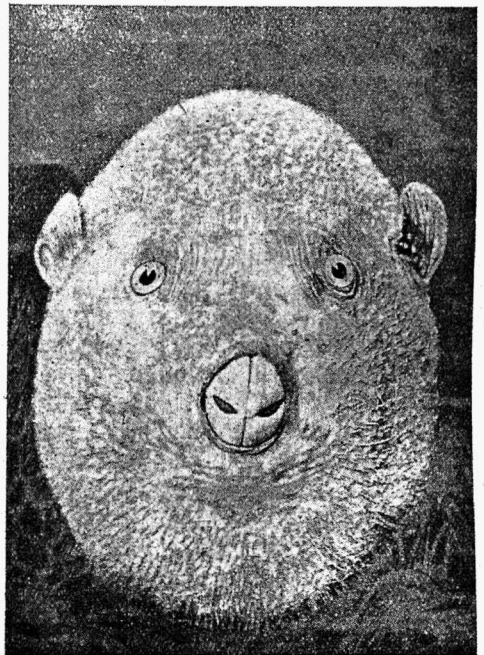
Nimetatud kalade iseäralduste hulka kuulub tihti tähele pandud asjaolu, et nende liha on vahel kihvtine, vahel kahjuta, mis oleneb nende toidust, mis peaaesjalikult koosneb igaugu veetaimedest, molluskidest ja polüüpidest. See omadus ongi nende suurimaks kaitsjaks inimese tagakiusamise eest.

Suuremate kalade ja muude vaenlaste vastu vee-elukate hulgast kaitseb gimnodonte rüü, mis on varustatud okastega, millised nad nagu siilgi ähvardava hädaohu ajal õieli ajavad. Samal ajal neelavad nad hulga õhku, mis nende keha paisuma paneb ja selle viimaks muudab kerasarnameks. Täispuhutuna tõusevad nad magu ülespoole veepinnale. Mõne aja pärast heidavad nad suure jõupingutusega sisseneelatud õhu ja vee jälle välja. Omades hariliku kuju, laskub kala jälle alla merepõhja.

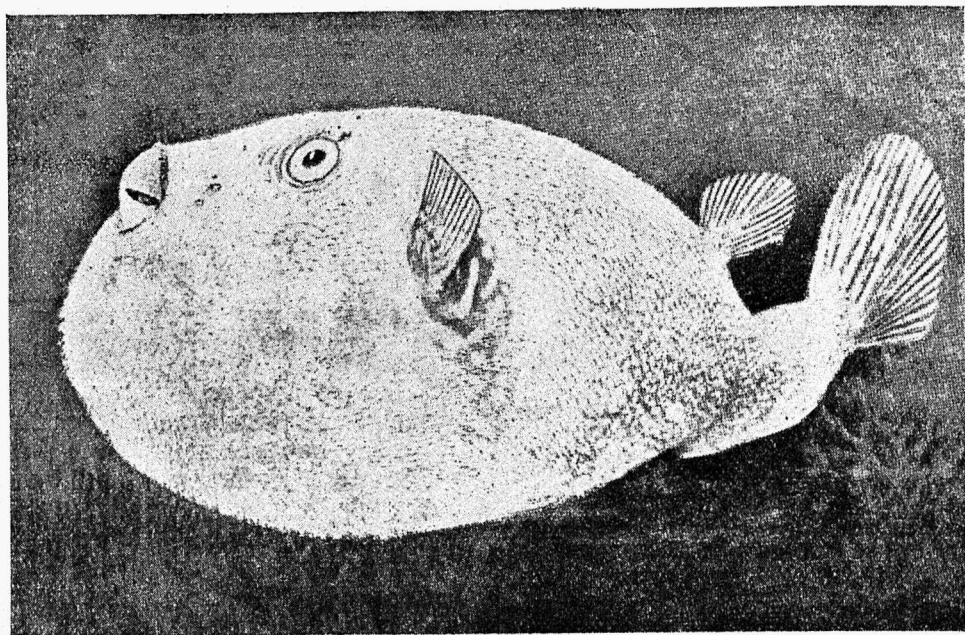
Kinnipüütud gimnodont hääldab iseäralikke, pulisevaid hääli, nagu avaks meie vee all tühja pude-li. Siis ajab ta okkad õieli ja pu-

hub end täis kuni viimase võimaluseni. Kärvates jääb ta täispuhunuks.

Selles seisukorras puutuvad kõige selgemini silma neli hammast, mis nagu papagoi nokk suust välja on litsutud. Sellepärast ongi meie pildidel kujutatud gimnodontide liik kalameeste juures papagoi-kala (Diodon) nime all tuntud. Need hambad on õieti lõualuude pikendused, mis on kaetud ja kaitstud elevantluud meeletuletava emailikihiga. Hambad on sel kalal hääks kaitseriistaks. Ta võib nendega jämeda

Kera-kala. Vaade eest.
Foto graafilise ülesvõtte järele.

Kera-kala. Vaade küljepäält. Fotograafilise ülesvõtte järele.

vasktraadi puruks närida. Kui papagoi-kala nokk ära kulub, uueneb see jällegi nagu linnu vigastatud nokk.

Darwin jutustab oma „Loodusuurija ümbermaailmareisis“ tema poolt Brasiilia kallastel uurimise alla võetud kera-kala liikidest (*Diodon antennatus*): „Kui kala kätte võtta, heidab ta kõhunaha alt välja ilusat karmiin-punast värvi limast vedelikku. Paberit ja elevandiluu värvib see vedelik õige tuntavalt.“

Arvatavasti on meil ka siin tege- mist ühe gimnodondi kaitseabinõuga.

Enam tuntud kera-kala edustajate hulka kuulub kirjuvärviline araablase „fahaka“ neljahambaliste liigist (*Tetrodon*). Vahete-vahel ujub see kala Vahemerest Niiluse jõge mööda ülesvoolu ning jääb pääle veelangemist kuivale, kõntsja ja lima sekka. Fellahide*) lapsed mängivad siis nendega, nagu meie omad lehe-

*) Fellahid — Egiptuse põlluhariv rahvas, segatud araablasega. Vanade egiptlaste järeltulijad, kollakas-punakas-pruuni nahavärviga.

põrnikatega — jutustab Geoffroy Saint-Hilaire — kui ta aga on kärvanud, valmistavad nad neist mängupallisid. Fahakidel on gimnodontide omadus end täis puhuda hädaohu lähenemisel, mis kõige täpsemalt uuritud.

Harilikult hoidub fahaka veesü- gavuses ja ujub nagu kõik kalad. Tundes hädaohu lähenemist, tõuseb ta veepinnale ja hakkab õhku neelama. Ta pumpab seda n. n. eel- kõhtu, mis täidab peaaegu kogu mao piirkonda. Tugev lihaste rõn- gas takistab allaneelatud õhu taga- sivalgumist. Nende lihaste mängu võib selgelt näha end täispuhuva kala juures. Õhu allaneelamisega ühes hakkab voldiline kõhunahk si- lenema ja kala langeb selili. Nõnda kõigi juhtuvate võimaluste vastu varustatuna, andub gimnodont voo- lude ja lainete hooleks. Pääle mõne nurjaläinud kallalekippumise jäta- vad fahaka vaenlased, kes end as- jata on veristanud ta okastega, ta harilikult rahule. Siis laskub kala uuesti merepõhja.

KUIDAS INIMESED TULE LEIDSID.

Kujutlege kohta, kus pole gaasi-, elektri- valgustust ega tulitikke ja siis saate mõiste sellest, kuidas ilm isaisade ajal välja nägi. Kui vanaisa isa veel poisike oli, kaeti ööseks söed lõukas paksu tuhakorraga, et hommikul tule tegemiseks võtta oleksid mõned õhkuvad söed. Ehk kui polnud õhkuvaid süsi, löödi rauaga tulikivist kuivale taelale sädemeid, kuni see süttus. Kasetaelad tulid juba suvel talveks valmis kogu ja ahju peal ära kuivatada.

Keegi ei tea täpselt, kuidas ürginimesed tule leidsid. Kuid arvatakse, et inimesed aastatuhandete eest tulesaladuse kätte said nähes, kuidas tulisesse laavasse kastetud puutükid ja pilpad põlema süttusid. Ehk jälle nad nägid pikselöögist tabatud puud põlema kargavat. Aegade jooksul õppisid inimesed kaht puutükki vastastikku hõõrudes tuld sünnitama. Aastatuhandete keskes süütasid nad sel teel tuliriidid, õitse- tuled ja leegi kodukoides. Metsrahvad teevad praegugi nii. Kuna aga märga puud sel teel võimata süüdata, säilivad nad niisketes laantes ja vähemalt vihmaaegadel ööl kui päeval õhkuga tule. Tulirauast tule väljalõõmine leiti palju hilisemal aegadel. Rasva- ja õlitahji põletamine on ka alles hilisemate aastatuhandete leidus, samuti küünlad. Palju vanemad aga kui küünlad on tõrvikud.

Olid inimesed õppinud tuld tegema, selle abil toitu keetma ja end ööseti soendama, leidsid nad, et puutõrv ja väik heledama leegiga loitsid ja kauem põlesid kui tõrvata ja väiguta puu. Siis õppisid nad tõrva sulatama ja puuokse sinna sisse kastma, millel tulid algelised tõrvikud. Neid tarvitasid nad ööseti oma kodude ja koobaste valgustamiseks. Sarnased tõrvikud keetsid aastasadade jooksul põlvest põlve. Pärast-pole leiti küünlad, mis otsaga ulatavad isegi viimastesse aastakümnetesse, kuigi lambiõli igapäevases tarvituses küünlad

juba ammugi välja tõrjunud. Küünlalajalad, mida tarvitatakse küll ainult harukordil, leiduvad praegugi pea igas majas.

19-aastasaja algul valgustasid suuremaid linnatänavaid ükski petrooleumlambid. Gaas oli tol ajal veel tundmata asi. Suurtes linnades jooksid laternatega varustatud poisikesed ringi ja pakkusid end teevalgustajateks. Tahtis keegi pimeduse saabumisel näiteks kaugemal asuva sõbra majja minna, pidi ta omale kodunt laterna kaasa võtma, ei soovitud ta seda tüli, palkas tänavalt poisikesi teevalgustajaks.

Napoleon ja ta kaasaegsed läksid enne gaaslampide tulekut hauda. Nende elupäevil olid pimedal ajal küünlad ja viletsad õilambid parimaks valgusallikaks. Kui loeme möödunud aastasadade paleede ja losside suurepärasest hiilgusest, siis peame meele pidama, et tol ajal kõik pidud ja ballid, võrreldes meieaegse, elektrivalgustuses sädeleva teatriga, õige lohutusega välja nägid. Kuid tolleaegsed inimesed polnud paremat näinud ega olnud neil sest ettekujutust.

Praegu on meil Eestis ainult üksikud linnade tänavad elektriga valgustatud, suuremat osa neist valgustab gaas. Kuid pole enam kaugel aeg, kus ka meie linnad Euroopa suurlinnade eeskujul elektrivalgustuse küllas hiilgavad.

Siin kaasasolevad pildid selgitavad meile tikuvabriku toimingut. Nagu teada, oli tulitikkude leidmine möödunud aastasaja esimesel poolel inimsoo elus suureks edusammuks. Esmalt leiti tikud, mis süttusid iga asja vastu tõmmates. Kuna nad aga sel kombel toosis sagedasti põlema läksid ja tuleõnnetusj esile kutsusid, rakendasid leidjad vaimud ajud tööle, kuni õnnestus praegust väävlisegu leida, mis süttub ainult vastu väävlipaberiga kaetud tikukarbi külgi tõmmates.

ON ÕINE ÕHK KAHJULIK?

Harilikult arvatakse, et õist õhku on hädadohtlik sisse hingata. Kuid see ei ole õige. Õine õhk on puhtam kui päevane. Linnades põleb õösel vähem tulesid, sellepärast on õösel õhus vähem süsihaput gaasi. Niisama on õösel vähem liikumist ning õhus vähem tolm. Kust paha arvamine õisest õhust on tekkinud, on huvitav kuulda.

Pandi tähele, et mõnel maal inimesed, kes õösel väljas viibisid, tõsiselt haigeks jäid, ning see pandi õju arvele. Vanasti nimetati see haigus malaariaks, see tähendab: halb õhk; see nimi on püsinud tänapäevani. Kuid hiljem leiti, et selle haiguse tekitajaks on üks liik moskiito sarnaseid pu-

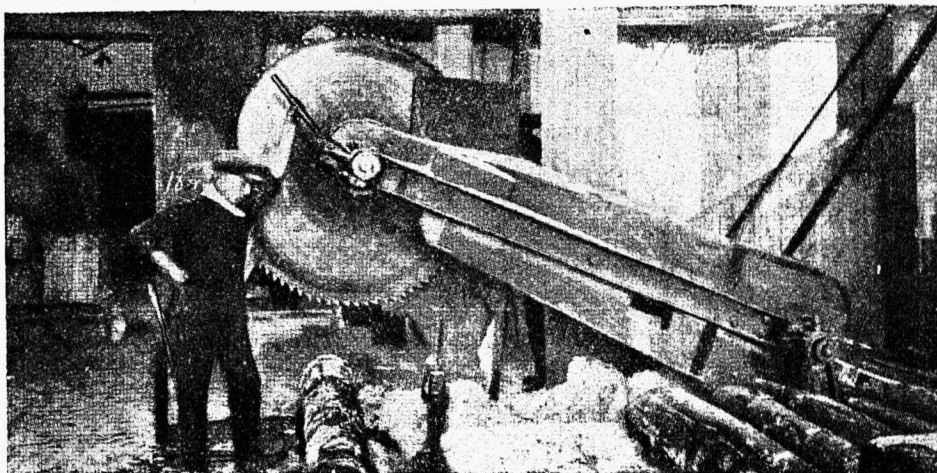
tukaid, need kannavad haigusidusid, mikroobe, laiali. Nad hammustavad ainult õösel. Põhjamail ei ole neid moskiitoid ning malaaria tuleb siin ainult siis ette, kui ta on lõunapool saadud; kuid laiali laguneda malaaria siin ei saa, sest see moskiito ei saa elada külmemal mail.

Järelikult, mis puutub põhjamaadesse, siis on õine õhk puhtam kui päevane. Siiski on õine õhk ka siin tuhandet inimesed surmanud. See juhtub magamisruumides, kus lastakse õhk halvaks minna ning ei puhastata. Halva õhuga hingatakse sisse tiisikuse mikroobid, kes surma toovad.

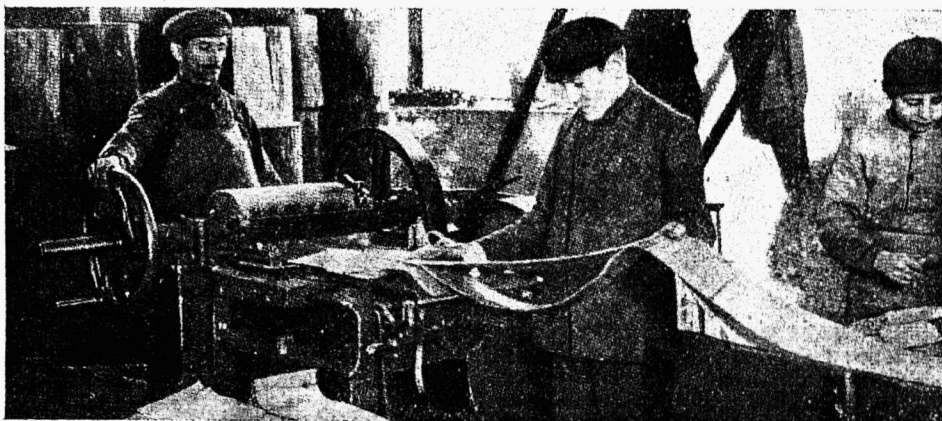
Tulitikkude valmistamine.

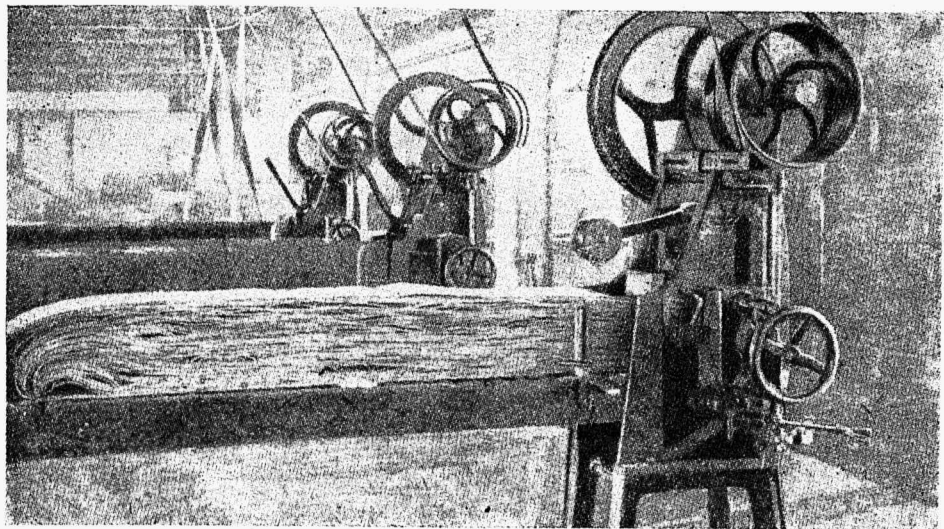
1. Toored palgid tulitikkude valmistamiseks.

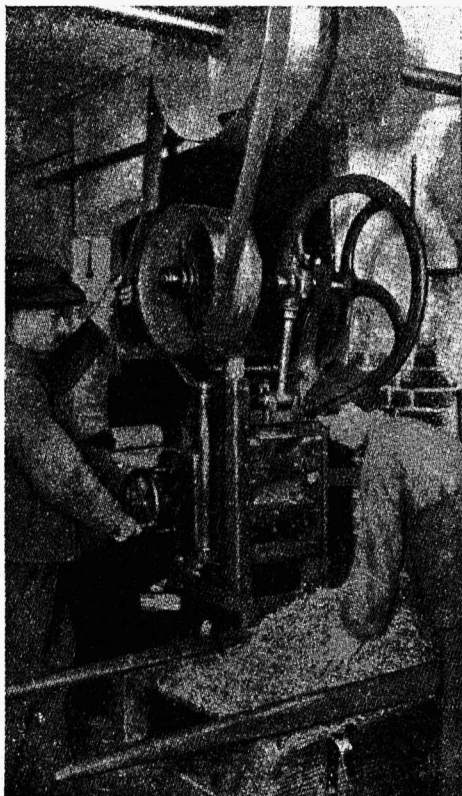
2. Võimsate ümmarguste saagide abil lõigatakse palgid umbes 30 tolli pikkusteks pakku deks.

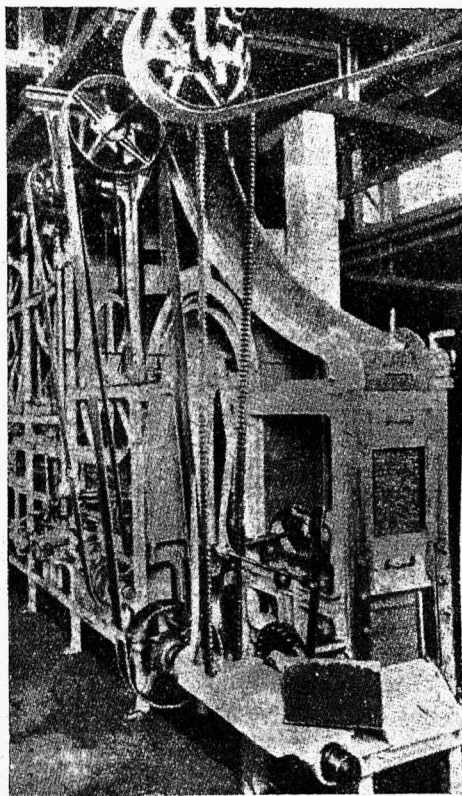
3. Valmislõigatud pakud asetatakse vineermasinasse, mis neid niikaua ringi hõõrub kuni nad pikaks puukangaks muutuvad. Tikkude vineer valmistatakse paksem kui karpide oma.

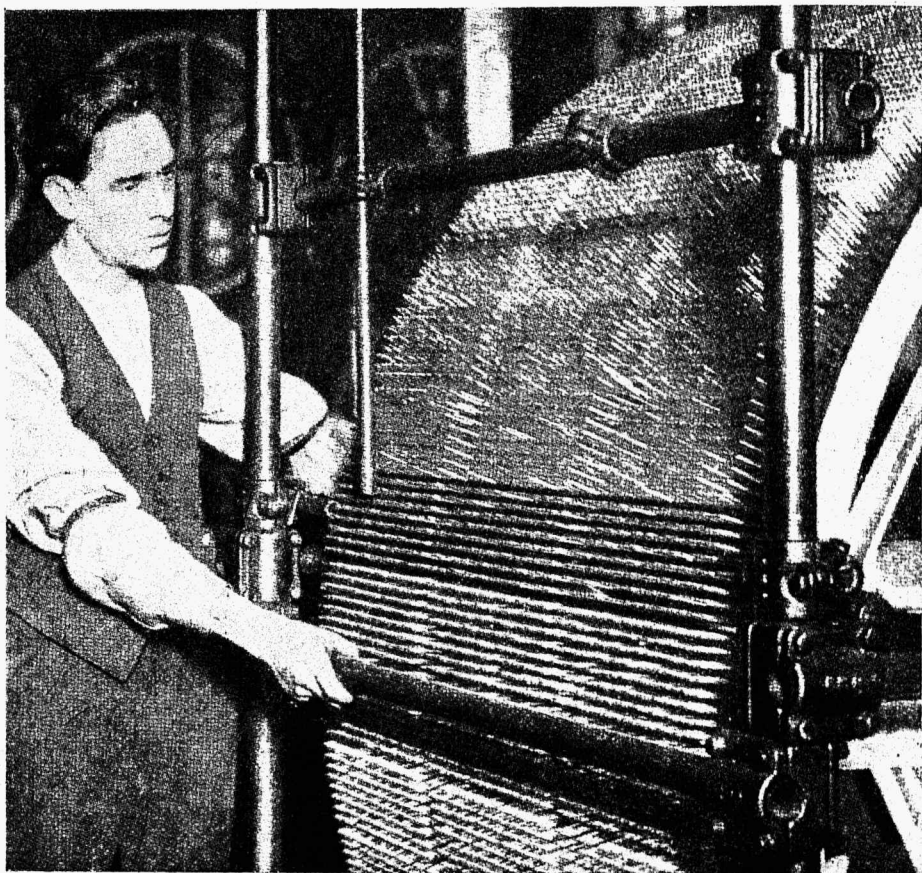
4. Masin, mis kokkupandud vineerkangast tikud lõikab, võib ainsa minuti jooksul üle 50.000 tiku lõigata.

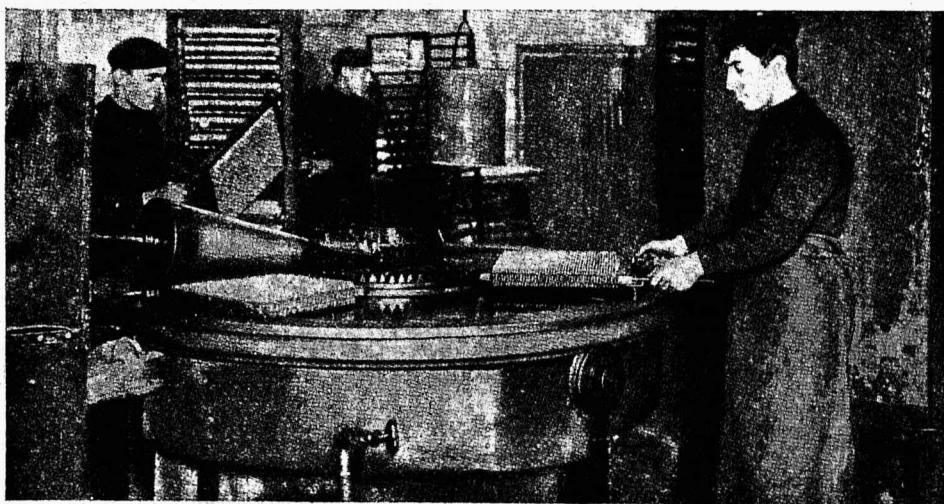
5. Tikulõikaja masina viimane osa, kust valmislõigatud tikud välja tulevad.

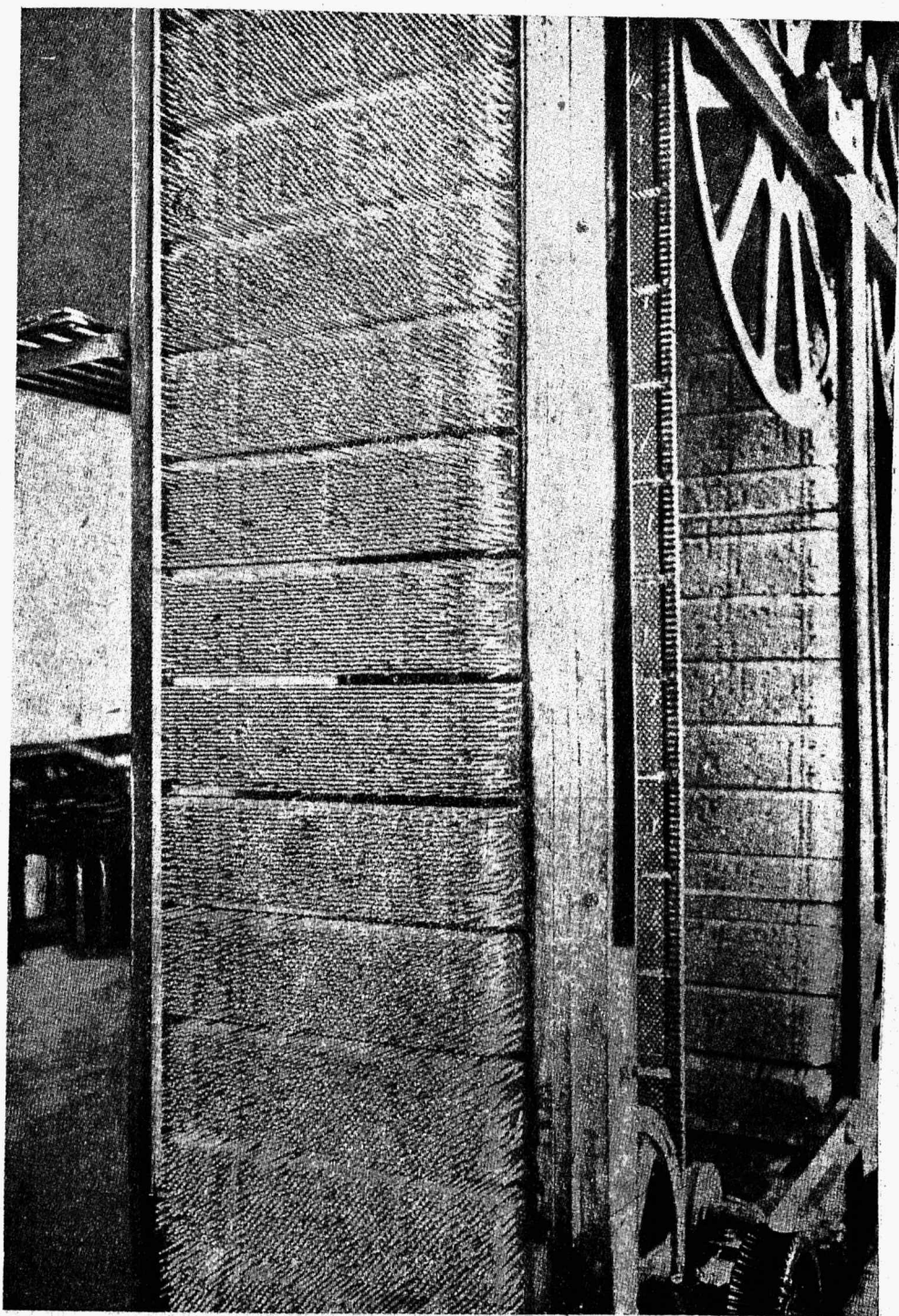
6. Eelmise toimingu järelle kastetakse tikud vedelikku, mis nad kergelt süttuvateks muudab. Selle järelle kuivatatakse nad suurtes tsilindri ja juhatakse masinatesse, mis nad laial raudrattal olevatesse aukudesse ajab.

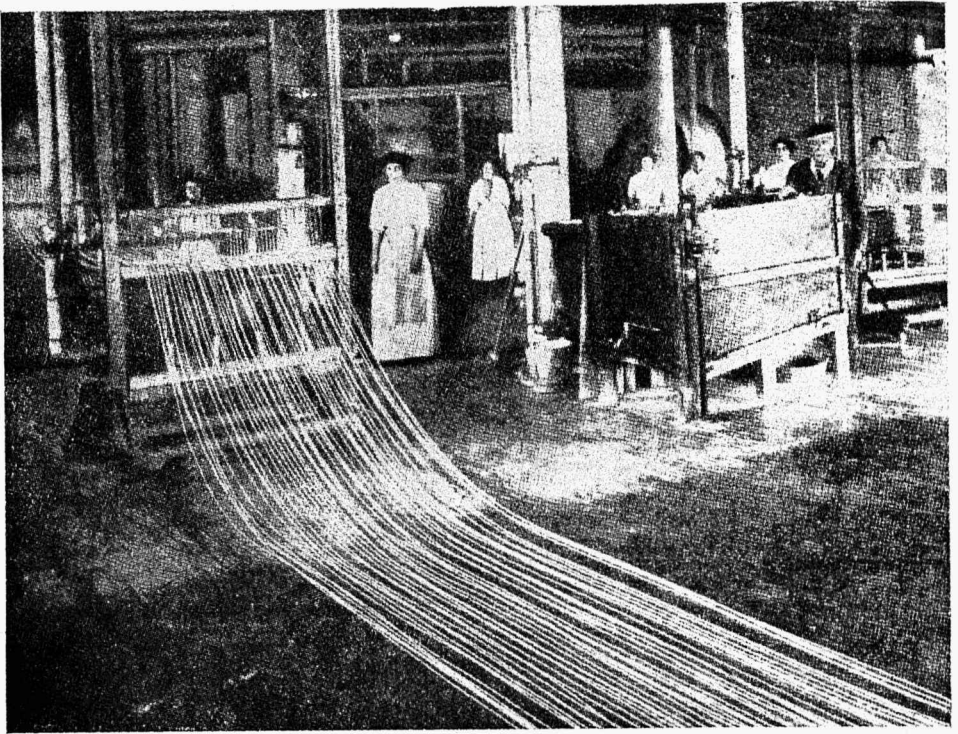
7. Sel viisil püstiaetud tikud läbistuvad parafiinikastes ja veerevad üle väävlisega kaetud võlli, mis tiku-pääd valmistab.

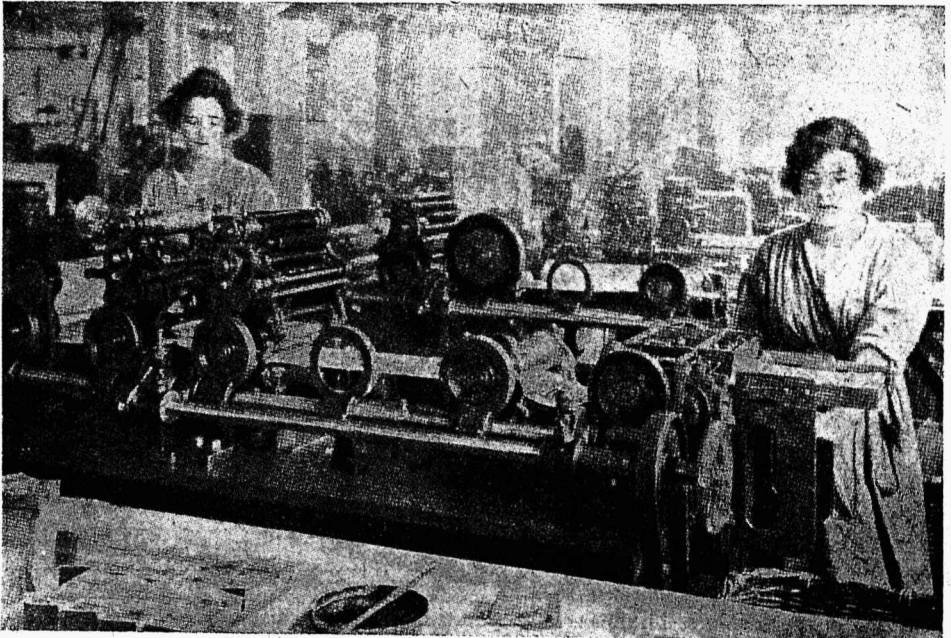
8. Eelviimasel pildil kujutatud valmistusviisi on mitu. Käesolev pilt kujutab teist tiku-päade valmistamiseviisi, kusjuures tikud masinate abil raamidesse pistetakse ja siis väävlissekku kastetakse. Viimane valmistusviis on igavam ja tühtlasi sellega vanaks jäänud. Uuemad ja suuremad tikuvabrikud on varustatud eelmistel piltidel kujutatud sissesäädetega.

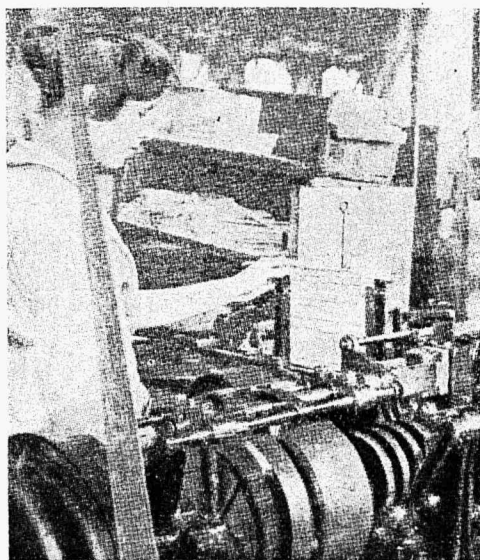
9. Väävlisekku kastmise järel lastakse tikud sarnastes hiiglasuurtes kangastes umbes 50 minutit kuivada, mille järelle nad karpidesse aetakse.

10. Vahatikkude valmistamine puuvillasest lõngast, mis pildil kujutatud kombel steariini- ja gummisegust ja selle järele sulatatud vahast mitu korda läbi jooksevad, mille järele nad tikkudeks lõigatakse ja puutikkude kombel väävlisekku kastetakse.

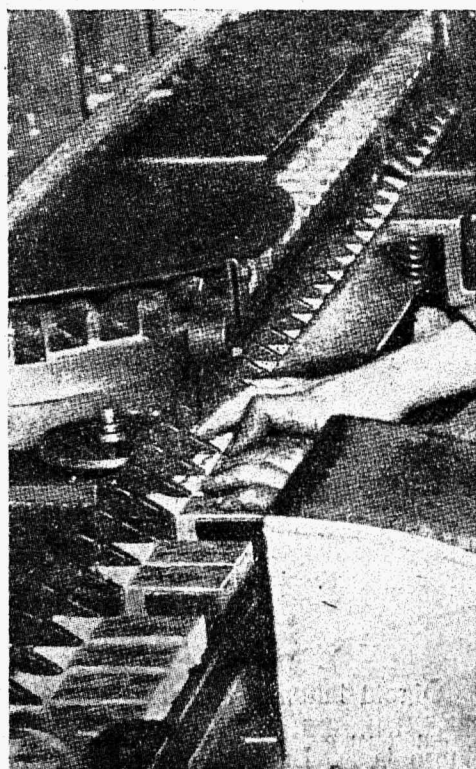
11. Valmistikud pakitakse karpidesse. Tikukarpide etikettide valmistamiseks tarvitatakse õige keerulist masinat.

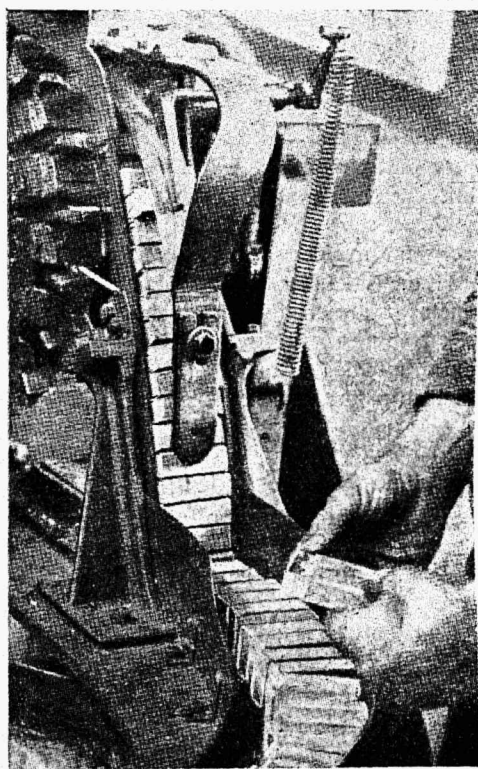
12. Tikukarpideks mineva vineeri lõikamine. Masin keerab ise valmis vineer, tikukarpideks.

13. Masina teisest otsast tulevad välja juba valmis tikukarbid, ja viiakse kuivatusruumi.

14. See masin pakib tikud karpidesse.

15. Valmiskarbid pakitakse tosinate viisi kokku ja saadetakse müügile.

Toimetuse kirjakast.

J. K. Teie tõlgitud Hiina muinasjutt ei ole küllalt ilus „Vikerkaarele“.

Tuuletaat. Teie soovi nr. 4 vastata, ei saanud täita; Teie kirja saades oli see nr. ammu juba ilmunud; ka nr. 5 oli laotud ja murtud. Teie kaastöö, millele nii palju „tähelepanu“ nõuate, on nõrgavõitu; päälegi saadate seda järgukaupa, mis meile täiesti vastuvõtmatu. Kui tahate „tasu“ teenida, peate enne palju harjutama ja teiste häid töid lugema; neid on meie ajakirjas palju ilmunud ja tagavaraks veel küllaldaselt.

„Küs. ja vastuste“ asjus. Vastuste saatmise tähtaeg on teatavasti 10. veebruar, pääle seda annab toimetus need ladumisele. Eksiarvamiste ärahooldamiseks teatame aga, et 15. veebr. ilmuv nr. siis juba laotud on.

Ramedlov. „Vikerkaare“ toimetuses küll Hundipapat ei ole, kes halvad käsikirjad sööb, nagu „Laste Rõõmul“; niisugused väikesed, vähesisulised luuletused lähevad meil mappi, mis kannab päälkirja: „Avaldamiseks nõrgad“. Harjutage edasi ja saatke paremaid!

Õnnesoovi eest täname ja soovime Teile sedasama.

Kõigile, kes soovivad „Vikerkaart“ kaastöö arvel. Toimetusele tuleb sagedasti sellesisulisi soovivaldusi. Me ei saa aga enamasti seda soovi rahuldada, sest et midagi kaastöö arvel saata, selleks peab ennem talituses kaastöö arve olemas. Tihti saadavad aga ülaltoodud soovi avaldajad ses samas kirjas oma esimese töökese, mille avaldamiseks kõlblikkus mõnikord kaunis küsitav on. Kuidas saab siis toimetus niisugust tellimist anda talitusele. Palju hõlpsam on ikkagi „Vikerkaar“ otsekohe ära tellida ja kaastöö arve pääle töö ilmumist talituses eraldi õiendada.

Lõbusad ülesanded.

Ülesande nr. 1: „Loostrukraavis“ — lahendus.

Sõdurid peavad ümber asenduma järgmiselt (esimene number märgib sõduri, teine — seisukoha):

2—1	9—7	5—7	3—3
3—2	1—13	1—11	4—4
4—3	9—10	4—12	5—5
5—11	8—9	3—6	6—6
6—4	1—12	2—5	7—7
7—5	7—13	1—1	8—8
8—6	6—8	2—2	9—9

Kõigile kaastöölistele. Ärge ialgi saatke toimetusele poolikuid töid, tähendusega, järg tulla pärast. Niisugusel tingimisel ei saa me ühtki tööd avaldada. Peame ikka kogu tööd enne avaldamist tundma.

R. L. Pärnus. Teie luuletused meeldivad toimetusele hästi, iseäranis sisuliselt. Tõesti, kus on inimesel nii hää, kui kodumaal! Kuid mõni väline puudus on Teie luuletusel, mida tulevikus, meile kaastööd saates katsuge ise siluda.

Tähelend. Ka Teie, armas Tähelend, näete oma luuletusi kindlasti kord „Vikerkaares“. Kahjuks ei saa me Teile kaastöö arvel ajakirja saata. Tasu maksmine on talituse asi, sinna pöörake, kui Teie tööd ilmuvad.

Tuuletaat. Teie soovidele „Vikerkaare“ lõpuosade suhtes püüame vastu tulla, kui aga sellekohast materjaali saadetakse.

Meeletuletuseks:

10. veebruaril lõpeb vastuste saatmise tähtaeg „Vikerkaares“ nr. 2 avaldatud küsimusele. Kes veel soovib vastuseid saata, rutaku!

Vikerlaste keskel.

„Vikerlased“! Milline on teie seisukoht „Noorte Punase Risti“ — 1. kui organisatsiooni ja 2. kui aegkirja suhtes?

Ah-en.

V. a. „Vikerkaare“ toimetus.

Üks uus „vikerlane“ soovib Teile hääd uut aastat!

Ramedlov.

„Vikerkaarlased“! Soovin Teie kõigiga kirjavahetust! Palun kirjutada aadr.: Rakvere. Linna II algkool. V. Liiv.

Ramedlov.

Nagu näete, jõuab allohvitser vaskule tiivale alles pääle 28-da ümberasendamise.

Õigeid lahendusi saatsid:

E. Riit, Pärnust; Arseeni Kullerkupp ja A. Luik Pärnust ja Nannu Tallinnast.